

A Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ) véleménye a Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv (HET, 2021. április 13. verzió)

minden komponenséhez : Alapvetés

A biológiai sokféleség (biodiverzitás) és a gazdaság kapcsolata

A biológiai sokféleség, azaz az élőhelyek, fajok és gének változatossága biztosítja a Földön élő összes élőlény, így az ember számára is az élethez, a jóllétéhez és a gazdaság működéséhez szükséges forrásokat. A biológiai sokféleség révén tudnak működni az ún. ökoszisztéma szolgáltatások, mint például

- Talajképződés -> növények és állatok -> mezőgazdaság, élelmiszer, gyógyszerek
- Fa, erdők - építőanyag, klímaszabályozás, széndioxid megkötés
- Nádas, parti növények -> tisztavízű természetes tavak, egészséges halállomány
- Rovarok -> beporzás -> gyümölcsök, zöldségek

Ha csökken a biológiai sokféleség, megszűnnek ezek az ökoszisztéma szolgáltatások. Tehát gazdasági szempontból is fontos, hogy megőrizzük a biológiai sokféleséget és a természetes ökológiai rendszereket.

Amikor a biológiai sokféleség mellett érvelünk, akkor jól működő, fenntartható gazdasági rendszerek mellett érvelünk.

A Terv 2021. április 13-i tervezetében bemutatott forrásallokáció nem adja ki a Magyarország számára rendelkezésre álló keretösszegeket.

Stratégiai megközelítés

Számos jó kezdeményezést tartalmaz a terv, pl. a helyi gazdaság fejlesztését, a közösségi közlekedés fejlesztését, megújuló energiaforrások használatát, vízvisszatartó gazdálkodást, klímatudatosságra nevelést, törekszik körforgásos gazdaság elősegítésére stb., de ezek nem állnak össze egy egységes rendszerré, ill. bizonyos intézkedések éppen ezek ellen hatnak.

Ugyanakkor, miközben az uniós elvárásoknak megfelelően igyekszik a zöld és digitális átállást támogatóként bemutatni minden tervezett beruházást és reformot, érezhető, hogy ez a szemlélet nem vált a tervezők sajátjává, hanem külső kényszer miatt igyekeztek érvényesíteni ezeket a szempontokat.

- A támogatni tervezett intézkedések között is belső logikai ellentét feszül (pl. vízvisszatartó, természetközeli gazdálkodás iránti szemléletformálás és a precíziós öntözéses gazdálkodás támogatása).
- Számos intézkedés “csővégi” beruházásra irányul a problémák gyökereinek kezelése helyett (pl. Egészségügyben minimális a prevenció, mindössze egy 50 ezer főre kiterjedő program irányul erre, és más komponensekben se szerepelnek egészségmegőrzést szolgáló intézkedések, beruházások, amelyek a digitalizáció, az ülőmunka növekvő aránya miatt egyre fontosabbak lennének; az energetika terén a meglévő vagy növekvő energiaigény zöldebb kielégítésén van a hangsúly az energiaigény csökkentése helyett; a közlekedési infrastruktúra fejlesztése mellől hiányoznak a forgalomcsillapító intézkedések).
- Az egyetemek megújítása, az innováció nem feltétlenül a körforgásos gazdaság, energiahatékonyság, fenntarthatóság céljait szolgálja, noha említi ennek lehetőségét.

“A magyar HET összességében a tervezett források 51 százalékát kívánja klímapolitikai célokra fordítani.” Ez önmagában és elvileg öröndetes lenne, hiszen 14%-kal meghaladja az EU-s előírást. 100%-ban klímapolitikai célúnak tekinti a Vízgazdálkodás, az Energetika és a körforgásos gazdaság komponenseket. Ugyanakkor nem minden intézkedés besorolása helytálló. Például a fűtés elektrifikációja tekintetében helytelen a 100%-os klímaegyütthető alkalmazása (indoklását l. korábbi véleményünkben)!

A “ne okozz jelentős kárt” elv érvényesülését meghatározott **EU-s módszertan** (Technical Guidance) szerint minden egyes intézkedés (beruházás, reform) esetében elemezni és ismertetni kell. Civil útmutató is készült.¹

- A - Demográfia komponens: “nem sérti” az elv érvényesülését, “azokkal összhangban” lett megtervezve, és bizonyos DNSH kérdőívekre utal, amelyek eleddig nem nyilvánosak.
- B – Egyetemek megújítása: “vizsgáltuk”, “nem sérti” - ez önmagában nem meggyőző, a részletek az anyagban rejlenek, a jelzett irány jó lehet.
- C - Felzárkózó települések: nincs intézkedésenkénti DNSH elemzés, nem meggyőző.
- D - Vízgazdálkodás: mellékelt kitöltött sablonokra utal, ezek nem ismertek nyilvánosan.

¹ <https://www.greenrecovery.eu/s/Guaranteeing-a-Green-Recovery-across-Europe-in-Next-Generation-EU>

- E - Közlekedés: intézkedésenként elemzi a DNSH érvényesülését. A táblázatos összefoglaló helyenként elnagyolt, pl. a "Versenyképes városi és elővárosi járműpark" vonatkozásában nem tartja relevánsnak a légszennyezés megelőzését, a "Vízi szállítás szűk keresztmetszeteinek feloldása" esetében a vizek fenntartható használatát nem tekinti relevánsnak. Az új közúti Duna-híd építése kapcsán nem fogadhatók el azon megállapítások, melyek szerint "A regionális hídépítés a környezeti elemek közül a levegőre és a vízre semleges, a földhasználatra kismértékben negatív. Az élőhelyek és természeti értékek megőrzése a megfelelő nyomvonal kiválasztásával biztosított." Köztudott ugyanis, hogy a hídépítés a folyó ökoszisztémájába való beavatkozással jár (pillérek telepítése, zavarás az építést végző úszó munkagépek által stb.), másrészt a híd használata során az útról szennyezőanyagok (elsősorban olaj) mosódhatnak folyóba.
- F – Energetika: az egyes beruházástípusok várható hatásait röviden összefoglalja.
- G - Körforgásos gazdaság: néhány mondatban összefoglalja a várt hatásokat, a hivatkozott külön dokumentumban intézkedésenként elkészített DNSH elemzés összegzését.
- H - Digitalizáció: a DNSH elemzés egyetlen intézkedés esetében sem vél felfedezni negatív környezeti hatást. A számítástechnikai hulladék keletkezésére (hulladékmegelőzés, újrahasznosítás), az 5G természeti és egészségi hatásaira nem tér ki.
- I - Egészségügy: a DNSH elvet "nem releváns"-nak tekinti, a komponens zöld dimenziójának bemutatása is felületes. Pl. nem veszi figyelembe az új építésekhez szükséges területhasználatot, szállítási és építkezési porkibocsátást.
- J - Szakpolitikához nem sorolható országspecifikus ajánlások: a DNSH elv 6 szempontja közül "egyikre se gyakorolnak jelentős és közvetlen hatást."

Kontakt: info@mtvsz.hu

Budapest, 2021. április 26.